

4^η εβδομάδα

Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις (Ι.β.): Η πολιτική της Ε.Ε. για την καταπολέμηση της σοβαρής διασυνοριακής εγκληματικότητας

Έννοιες-κλειδιά:

Οργανωμένο έγκλημα	Διακίνηση ναρκωτικών ουσιών	Εμπορία όπλων
Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες	Εμπορία ανθρώπων	Χρηματοδότηση της τρομοκρατίας

Μελέτη

ΟΡΦΑΝΟΣ, Οργανωμένο έγκλημα – Άρθρο 187 ΠΚ, Δογματική και νομολογιακή προσέγγιση, Νομική Βιβλιοθήκη, 2021, σελ. 58-75

I. Το άρθρο 83 ΣΛΕΕ

Η Ε.Ε. λαμβάνει μέτρα για την χάραξη κοινής πολιτικής καταπολέμησης του εγκλήματος, ιδίως της τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος, της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο, της διαφθοράς κ.ο.κ., πρωτίστως ζητώντας από τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν πολιτικές καταπολέμησης αυτών των μορφών εγκληματικότητας. Προκειμένου δε οι πολιτικές αυτές να είναι αποτελεσματικές σε επίπεδο Ε.Ε., πρέπει – εφαρμοζόμενες στα κράτη μέλη – να συγκλίνουν μεταξύ τους κατά τρόπον ώστε να διευκολύνεται και η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών σε ποινικές υποθέσεις. Για τον λόγο αυτό η Ε.Ε. εκδίδει **Οδηγίες**, με τις οποίες θέτει τα ελάχιστα όρια της ποινικής αντιμετώπισης (ποινικοποίησης), και καλεί τα κράτη μέλη να ενσωματώσουν τις οδηγίες αυτές στην εσωτερική έννομη τάξη τους.

Άρθρο 83 ΣΛΕΕ:

«1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία μέσω οδηγιών, μπορούν να θεσπίζουν ελάχιστους κανόνες για τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων στους τομείς της ιδιαιτέρως σοβαρής εγκληματικότητας με διασυνοριακή διάσταση, η οποία απορρέει ιδίως από τη φύση ή τις επιπτώσεις των αδικημάτων αυτών ή λόγω ειδικής ανάγκης να καταπολεμούνται σε κοινή βάση.

Οι εν λόγω τομείς εγκληματικότητας είναι οι εξής: τρομοκρατία, εμπορία ανθρώπων και γενετήσια εκμετάλλευση γυναικών και παιδιών, παράνομη εμπορία ναρκωτικών, παράνομη εμπορία όπλων, ζέπλυμα χρήματος, διαφθορά, παραχάραξη μέσων πληρωμής, εγκληματικότητα στον χώρο της πληροφορικής και οργανωμένο έγκλημα.

Ανάλογα με την εξέλιξη της εγκληματικότητας, το Συμβούλιο μπορεί να εκδίδει αποφάσεις που προσδιορίζουν και άλλους τομείς εγκληματικότητας, οι οποίοι πληρούν τα κριτήρια της παρούσας παραγράφου. Αποφασίζει ομόφωνα μετά από την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

2. Όταν η προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών στον τομέα του ποινικού δικαίου είναι αναγκαία για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής πολιτικής της Ένωσης σε τομέα στον οποίο εφαρμόζονται μέτρα εναρμόνισης, οδηγίες μπορούν να θεσπίζονται ελάχιστους κανόνες σχετικούς με τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων στον εν λόγω τομέα. Οι εν λόγω οδηγίες εκδίδονται με συνήθη ή με ειδική νομοθετική διαδικασία, ίδια με εκείνη που ακολουθήθηκε κατά τη θέσπιση των εν λόγω μέτρων εναρμόνισης, με την επιφύλαξη του άρθρου 76.....»

II. Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος

Η Ε.Ε. λαμβάνει μέτρα και κατευθύνει τα κράτη μέλη της στην καταπολέμηση των λοιπών μορφών οργανωμένης εγκληματικότητας, όπως εμπόριο ναρκωτικών, εμπόριο όπλων, εμπορία ανθρώπων, παράνομη διακίνηση μεταναστών, έγκλημα στον κυβερνοχώρο, κ.λπ., προκειμένου να επιτυγχάνεται προσέγγιση των εθνικών νομοθετικών

ρυθμίσεων και αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της οργανωμένης εγκληματικότητας.

Οι περισσότερες εγκληματικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην Ε.Ε. δραστηριοποιούνται στη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών, ενώ αρκετές είναι και οι εγκληματικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο εμπόριο όπλων. Η εμπορία ανθρώπων με σκοπό κάθε είδους εκμετάλλευση αποτελεί μία διαχρονική μορφή οργανωμένης εγκληματικότητας, ενώ ανεξέλεγκτες διαστάσεις έχει πάρει τα τελευταία χρόνια και η παράνομη διακίνηση μεταναστών μέσω μεγάλων δικτύων.

III. Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα

III.1. Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα

Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα συνίσταται στην εξασφάλιση νόμιμου τίτλου σε έσοδα «βρώμικα», προερχόμενα από ένα άλλο έγκλημα. Κατά συνέπεια, η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα συνιστά ένα φαινόμενο δευτερογενές οφειλόμενο στα τεράστια κέρδη που αποφέρουν άλλα εγκλήματα, στο παρελθόν στο πεδίο της οργανωμένης εγκληματικότητας, πρωτίστως το εμπόριο ναρκωτικών. Πολύ γρήγορα, όμως, η νομιμοποίηση εσόδων αποσυνδέθηκε από την οργανωμένη εγκληματικότητα και αντιμετωπίστηκε ως έγκλημα που μπορεί να στοιχειοθετηθεί όταν επιχειρείται να προσδοθεί νομιμοφάνεια στα έσοδα που προέρχονται και από άλλα εγκλήματα, τα οποία αποφέρουν έσοδα στον δράστη τους, χωρίς να απαιτείται αυτά να τελούνται στο πλαίσιο οργανωμένης δράσης, π.χ. εμπόριο όπλων, εγκλήματα που στρέφονται κατά των περιουσιακών δικαιωμάτων, φοροδιαφυγή κ.λπ. Τις τελευταίες δεκαετίες η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα μέσω της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού τομέα έχει αποκτήσει πολύ μεγάλες διαστάσεις παγκοσμίως. Είναι άλλωστε χαρακτηριστικό ότι και η τρομοκρατία συνδέεται στενά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, αφού η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας σε μεγάλο βαθμό υλοποιείται μέσω της νομιμοποίησης εσόδων. Γι' αυτούς τους λόγους η Ε.Ε. καταβάλλει τις τελευταίες δεκαετίες μεγάλες προσπάθειες καταπολέμησης του φαινομένου αυτού.

III.2. Τα βασικά κείμενα της Ε.Ε. για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα

Η Ε.Ε. έχει εκδώσει σειρά οδηγιών και αποφάσεων-πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα.

- Η 1^η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ για την «πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες» εστίαζε στον κίνδυνος να κλονισθεί σοβαρά η αξιοπιστία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και ως κύριο μέτρο δράσης εισήγαγε τη θέσπιση ποινικών κυρώσεων. Με βάση την Οδηγία αυτή τα κράτη μέλη ποινικοποίησαν τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα.
- Η 2^η Οδηγία 2001/97/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ε.Ε. για την «πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος με σκοπό τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλες διατάξεις» διεύρυνε την έννοια της αξιόποινης συμπεριφοράς και επέκτεινε τις υποχρεώσεις καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων σε περισσότερες κατηγορίες επαγγελματών και δραστηριοτήτων, πέραν δηλαδή των πιστωτικών ιδρυμάτων και των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, πχ σε ελεγκτές, εξωτερικούς λογιστές, συμβολαιογράφους, δικηγόρους, εμπόρους αγαθών μεγάλης αξίας, καζίνο, κτηματομεσίτες.
- Η 3^η Οδηγία 2005/60/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ε.Ε. «σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας», η οποία εκδόθηκε μετά την τρομοκρατική επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001, συνδέει τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Και τούτο διότι, έχει καταστεί σαφές ότι η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την εξάπλωσή της και αυτή η χρηματοδότηση επιτυγχάνεται με τη χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Επίσης, η 3^η Οδηγία διεύρυνε ακόμα περισσότερο τον κατάλογο των βασικών αδικημάτων, τα έσοδα των οποίων μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο νομιμοποίησης και επέκτεινε τις υποχρεώσεις καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων και της

χρηματοδότησης της τρομοκρατίας σχεδόν σε κάθε είδος επιχειρηματικής δραστηριότητας.

- Η 4^η Οδηγία 2015/849/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ε.Ε. «σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας», αυξάνει τις υποχρεώσεις για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων και τα μέτρα επιμέλειας που τα υπόχρεα πρόσωπα πρέπει να τηρούν
- Η 5^η Οδηγία 2018/843/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ε.Ε. «για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, και για την τροποποίηση των οδηγιών 2009/138/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ» αυστηροποίησε ακόμα περισσότερο τον έλεγχο στις συναλλαγές (διευρύνοντας τον έλεγχο στις συναλλαγές με προπληρωμένες κάρτες και εικονικά νομίσματα) και στα πρόσωπα που τις διενεργούν, εντατικοποίησε τους ελέγχους σε συναλλαγές από και προς τρίτες χώρες υψηλού κινδύνου κ.λπ..
- Η 6^η Οδηγία 2018/1673/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ε.Ε. «σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μέσω του ποινικού δικαίου» εισάγει για πρώτη φορά το έγκλημα στον κυβερνοχώρο ως βασικό αδίκημα, αυξάνει τις προβλεπόμενες ποινές, εισάγει ρυθμίσεις για την ευθύνη νομικών προσώπων, προωθεί τη συνεργασία μεταξύ κρατών-μελών για τη δίωξη κ.λπ..

III.3. Η συμμετοχή της Ε.Ε. στη FATF

Η FATF (Financial Action Task Force, Ειδική Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης) αποτελεί το κύριο διεθνές όργανο που ασχολείται με την πάταξη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και ο κύριος φορέας από τον οποίο εκπορεύονται οι κανόνες του διεθνούς δικαίου αναφορικά με το ξέπλυμα, αφού και η νομιμοποιητική της βάση είναι η πολιτική δέσμευση των κυβερνήσεων των κρατών-μελών που συμμετέχουν σε αυτήν. Η FATF

έχει εκδώσει 40 Συστάσεις για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων, τις οποίες κατά καιρούς αναθεωρεί. Οι Οδηγίες της Ε.Ε. ενσωματώνουν τις Συστάσεις αυτές, προς τον σκοπό της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Ασκήσεις αυτό-αξιολόγησης

4.1 Σε ποιες ενέργειες έχει προβεί τις τελευταίες δεκαετίες η Ε.Ε. διά των οργάνων της στο πλαίσιο καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα; (Μέχρι 150 λέξεις, 15 λεπτά)

4.2 Ποιες είναι οι αλλαγές που επιφέρει η 6^η Οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας; (Μέχρι 150 λέξεις, 15 λεπτά)